

Accountantsverslag 2025

Gemeente Arnhem, 23 april 2026

Aan de gemeenteraad
van gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2025

Datum
23 april 2026

Ons kenmerk
2604141FE9/MVO

Behandeld door
drs. V.V. Jongbloed RA
06 2025 2002
Vjongbloed@deloitte.nl

L.W.A. Brandts MSc RA EMITA
06 1039 1192
lbrandts@deloitte.nl

N.D. Bonekamp MSc
06 1280 5542
Nbonekamp@deloitte.nl

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2025 van gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2025 van gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2025 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van gemeente Arnhem. Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging d.d. 26 september 2025 en met ons auditplan 2025, dat is besproken met de leden van de auditcommissie d.d. 20 oktober 2025.

Wij hebben het concept van dit accountantsverslag besproken met de concerncontroller, concerndirecteur en met een afvaardiging van de ambtelijke organisatie. Graag lichten wij dit rapport ook toe aan de leden van de auditcommissie tijdens de vergadering op 11 mei a.s.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. V.V. Jongbloed RA

Inhoudsopgave

	Kernboodschappen jaarrekeningcontrole	4
	• <u>Kernboodschap jaarrekeningcontrole</u>	5
	• <u>Kernpunten accountantsverslag</u>	6
	Bestuurlijke samenvatting	7
	• <u>Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen</u>	8
	Bevindingen jaarrekening	12
	• <u>De financiële positie van uw gemeente</u>	13
	• <u>Belangrijkste bevindingen uit onze controle</u>	19
	Interne beheersing	28
	• <u>Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing</u>	29
	Bijlagen	30
	• <u>Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen</u>	31
	• <u>Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle</u>	32
	• <u>Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025</u>	33
	• <u>Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging</u>	37

Kernboodschappen jaarrekeningcontrole

Kernboodschap jaarrekeningcontrole

De basis voor onze controle is het auditplan 2025 dat met de auditcommissie is besproken. In dit accountantsverslag geven wij u inzicht in de belangrijkste bevindingen bij de jaarrekening en de (ontwikkeling van de) interne beheersing van gemeente Arnhem. Wij hebben tijdens onze jaarrekeningcontrole de rekeningsaldi en transactiestromen samenhangend met de balans en het overzicht van baten en lasten gecontroleerd. In deze kernboodschap koppelen wij ons overstijgende beeld terug van deze controle en geven wij beknopt een managementsamenvatting voor gemeente Arnhem. In het hoofdstuk 'Bevindingen jaarrekeningcontrole 2025' hebben wij onze bevindingen meer in detail toegelicht, evenals onze adviezen voor de verdere doorontwikkeling van de organisatie in de toekomst.

Onderwerp

Boodschap

Overall beeld jaarrekeningcontrole 2025:

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2025 van gemeente Arnhem uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2025 voor het getrouwe beeld verstrekt.

Er gebeurt veel in Arnhem! Het grote project Spoorzone Arnhem-Oost krijgt een meer concrete invulling, de nieuwe grondexploitatie Nijmeegseweg is vastgesteld, de invlechting van De Connectie en de transformatie op sociaal domein maken dat veel uitdagingen aanwezig zijn binnen de gemeente. Desondanks is het de gemeente gelukt om vroeg in het jaar te komen tot een jaarrekening waardoor de controle vroegtijdig is afgewikkeld. Hoewel wij zien dat op momenten sprake is van een hoge werkdruk bij medewerkers zien wij ook een grote mate van betrokkenheid en verantwoordelijkheid. Wij spreken daarom onze complimenten uit over het behaalde resultaat en kijken terug op een prettige samenwerking met uw organisatie.

Op basis van onze controle van de jaarrekening 2025, delen wij onderstaand onze belangrijkste kernboodschappen:

- *Spoorzone Arnhem-Oost*

In 2025 heeft een actualisatie van Spoorzone Arnhem-Oost plaatsgevonden. Het project bestaat uit de deelgebieden Rijnpark fase 1, Schaaafdrijf en Presikhaaf 3. Er zijn diverse schattingen opgenomen die passen bij dergelijke projecten en de beginfase waarin het project zich bevindt. Dit is met name van toepassing op deelproject Rijnpark fase 1, waarin het uitplaatsen van het spooreplacement en de ingerekende subsidies van de provincie en het Rijk een belangrijk deel uitmaken van de nog te realiseren baten en lasten. Naarmate het project Spoorzone Arnhem-Oost vordert, worden kosten- en opbrengstencalculaties steeds meer concreet. Dit heeft in 2025 geleid tot een door het college gemandateerde schattingswijziging met een stijging van de nog te realiseren kosten én te realiseren baten. Aangezien deze redelijk gelijkmatig zijn aangepast, ligt de verliesvoorziening per ultimo 2025 in lijn met voorgaand jaar. Daarnaast is in 2025 de inschatting van de doorlooptijd van het deelproject Rijnpark fase 1 aangepast en verlengd tot en met 2040.

Uw gemeente draagt zorg voor een periodieke evaluatie van deze schattingen, deze toetsen wij vervolgens jaarlijks als onderdeel van onze jaarrekeningcontrole. De boekwaarde van Spoorzone Arnhem-Oost per ultimo 2025 bedraagt € 14,3 miljoen, hierin is de verliesvoorziening van € 7,5 miljoen verwerkt, bijstellingen in de verwachte kosten en opbrengsten hebben een direct effect op deze verliesvoorziening.

Arnhem heeft tijdelijke expertise ingehuurd om de ambtelijke organisatie te versterken en in te kunnen spelen op het actieve grondbeleid dat de stad momenteel voert. Wij vragen uw blijvende aandacht voor het waarborgen van voldoende ambtelijke capaciteit om de (financiële) beheersing en rapportering op voldoende niveau te houden.

- *Realiteitsgehalte begroting - balans ambitieniveau en realisatiekracht*

Over 2025 is het gerealiseerde resultaat € 8,7 miljoen hoger dan de gewijzigde begroting, het totaal saldo van baten en lasten is € 41,4 miljoen hoger dan verwacht (na wijziging). Deze afwijking wordt met name veroorzaakt doordat de werkelijke lasten € 52 miljoen lager zijn dan verwacht in de gewijzigde begroting. Ook op andere elementen (bijvoorbeeld op de balansposities materiële vaste activa, grondexploitaties (beiden blijven achter op de begroting) en overlopende passiva (deze daalt minder hard dan begroot), deze blijven achter op de begroting) is een afwijking zichtbaar die duidt op een hoger ambitieniveau dan de realisatiekracht toe laat. Wij hebben het college geadviseerd te onderzoeken in hoeverre de (markt)capaciteit kan worden vergroot en of 'planningsoptimisme' binnen de organisatie een rol speelt en op basis hiervan een prioriteringskader te ontwikkelen dat projecten beoordeelt op strategische meerwaarde, uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid. De stapeling van de nog uit te voeren taken verdient passende aandacht bij het plannen van de ambities van en in de stad om daarmee de realisatie van projecten en taken te vergroten.

- *Ontwikkelingen zorg (Jeugd en WMO)*

De druk op de zorg zal de komende jaren verder toenemen vanwege stijgende kosten van zorg, personeelstekorten en toenemende vergrijzing. Gemeente Arnhem heeft in 2025 daarom volop ingezet op de transformatie in het sociaal domein en het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Hierbij worden preventieve maatregelen geboden, aangezien een fundamentele transformatie noodzakelijk wordt geacht om de problematiek te beheersen en te verminderen.

Kernpunten accountantsverslag

In dit hoofdstuk zijn de kernpunten van de jaarrekeningcontrole overzichtelijk weergegeven. Deze kernpunten lichten wij in het vervolg van dit accountantsverslag nader toe. De onderwerpen linken dan ook door naar de verdiepende teksten en zijn te raadplegen door op de categorie of het onderwerp te klikken.

Categorie	Onderwerp	Observatie en/of aanbeveling
Algemeen	- Controleverklaring - Rechtmatigheid - Fraude	- Wij hebben een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid bij de jaarstukken 2025 verstrekt. - Het college heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording rechtmatigheidsfouten gerapporteerd hoger dan de verantwoordingsgrens. Een groot deel van deze rechtmatigheidsfouten (vanuit het begrotingscriterium) zijn acceptabel. Er resteren géén niet-acceptabele rechtmatigheidsfouten groter dan de verantwoordingsgrens. - Gemeente Arnhem heeft in 2025 een start gemaakt met de actualisatie van de interne frauderisicoanalyse. De geactualiseerde frauderisicoanalyse zal door het nieuwe college behandeld worden. Wij onderschrijven het belang de uitkomsten hiervan met de leden van de auditcommissie te delen en hiermee een open dialoog te bewerkstelligen.
Financiën	- Financiële positie - Kwaliteit jaarstukken	- Het eigen vermogen is per ultimo 2025 met € 47,6 miljoen gestegen ten opzichte van 2024, enerzijds door de tussentijdse mutaties in de reserves van per saldo een toevoeging ad € 20,8 miljoen en anderzijds door het positieve gerealiseerde resultaat ad € 26,8 miljoen. De weerstandsratio is toegenomen, van 1,2 naar 1,5 en ligt daarmee boven het niveau van 2024. De weerstandscapaciteit ad € 132,7 miljoen is ruim voldoende voor de door het college onderkende risico's ad € 88,2 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit). Ook is de weerstandsratio hoger dan de interne grens voor het instellen van nieuw beleid van 1,4. - De kwaliteit van de jaarstukken is van een voldoende niveau.
Grondexploitatie	- Schattingen - Spoorzone Arnhem-Oost	- De waardering van de grondexploitaties is getrouw weergegeven. Spoorzone Arnhem-Oost is het meest omvangrijke en belangrijkste project voor onze controle. - De gebiedsexploitatie en grondexploitaties voor Nijmeegseweg zijn vastgesteld.
IT-omgeving	- IT-Maturity - ISAE 3402 De Connectie - Compliance met informatiebeveiliging richtlijnen BIO2/NIS2	- Wij hebben u in onze boardletter 2025 geïnformeerd over de doorgevoerde verbeteringen in het proces van de IT-beheersing. - Over 2025 is van De Connectie een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Er is een goedkeurend oordeel afgegeven. - Uw stad heeft als ambitie om vanaf 2027 aantoonbaar te voldoen aan de NIS2/BIO2-richtlijnen voor informatiebeveiliging voor de meest kritieke processen.

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijk relevante bevindingen
en aanbevelingen jaarrekeningcontrole

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid

- Wij hebben een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld van de jaarrekening 2025 verstrekt.
- Met ingang van het begrotingsjaar 2025 is de berekening van de goedkeuringstolerantie gewijzigd en wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen de tolerantie voor getrouwheid en onzekerheid. De nieuwe goedkeuringstolerantie bedraagt 2% voor fouten én onzekerheden van de totale lasten exclusief toevoegingen aan reserves en bedraagt € 20,5 miljoen.
- Wij hebben tijdens onze controle van de WNT geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd.

Rechtmatigheid

- Het college van B&W heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording rechtmatigheidsfouten gerapporteerd hoger dan de verantwoordingsgrens. Een groot deel van deze rechtmatigheidsfouten (vanuit het begrotingscriterium) zijn acceptabel. Er resteren géén niet-acceptabele rechtmatigheidsfouten groter dan de verantwoordingsgrens.
- In de paragraaf bedrijfsvoering zijn de bevindingen groter dan de rapporteringstolerantie toegelicht door het college.
- De gehanteerde verantwoordings- en rapportagegrens bedraagt – conform de door de raad vastgestelde richtlijnen - € 20,5 miljoen (2% van de lasten) respectievelijk € 1 miljoen (5% van de verantwoordingsgrens).
- Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage die als bijlage bij de jaarstukken is opgenomen. In [Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025](#) is de voorgeschreven tabel met fouten en onzekerheden opgenomen.

Rechtmatigheidsverantwoording

In de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college voor € 24,0 miljoen (overschrijdingen op de lasten) aan begrotingsonrechtmatigheden gerapporteerd. Van deze overschrijdingen is een totaal van € 22,3 miljoen acceptabel omdat deze bijvoorbeeld passen binnen de afspraken tussen de gemeenteraad en het college. De resterende fouten bedragen € 1,7 miljoen en zijn daarmee niet materieel. Daarnaast is in 2025 geconstateerd dat voor een aantal contracten (met één leverancier) onterecht de Europese aanbestedingsregels niet zijn gevolgd, dit leidt tot een rechtmatigheidsfout van € 884.000.

Wij hebben bij onze werkzaamheden geen zaken geconstateerd, de rechtmatigheidsverantwoording van het college geeft een getrouw beeld. De gemeente heeft een passende toelichting opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarrekening 2025.

Financiële positie

- De vermogenspositie ultimo 2025 is € 47,6 miljoen toegenomen ten opzichte van 2024.
- De beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2025 bedraagt € 132,7 miljoen. Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door het college onderkende en gewogen risico's van € 88,2 miljoen.
- Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie en kent een voordelig rekeningresultaat van € 26,8 miljoen na toevoegingen en onttrekkingen aan reserves van per saldo € 20,8 miljoen.

Realiteitsgehalte begroting

Over 2025 is het gerealiseerde resultaat € 8,7 miljoen hoger dan de gewijzigde begroting, inclusief een per saldo toevoeging aan de reserves van € 20,8 miljoen. Het totaal saldo van baten en lasten is daarmee € 41,4 miljoen hoger dan verwacht (na wijziging). Deze afwijking wordt met name veroorzaakt doordat de werkelijke lasten € 52 miljoen lager zijn dan verwacht in de gewijzigde begroting. Ook op andere elementen (bijvoorbeeld de balansposities materiële vaste activa, grondexploitaties (beiden blijven achter op de begroting) en overlopende passiva (deze daalt minder hard dan begroot)) is een afwijking zichtbaar die duidt op een hoger ambitieniveau dan de realisatiekracht toe laat. Wij hebben het college geadviseerd te onderzoeken in hoeverre de (markt)capaciteit kan worden vergroot en of 'planningsoptimisme' binnen de organisatie een rol speelt en op basis hiervan een prioriteringskader te ontwikkelen dat projecten beoordeelt op strategische meerwaarde, uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid.

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Sociaal domein

- De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders zijn getrouw verantwoord en op een rechtmatige wijze tot stand gekomen.
- De gemeente zet in op preventieve maatregelen en acht een fundamentele transformatie noodzakelijk om de toenemende druk op de zorg tegen te gaan en de landelijke problematiek te beheersen en te verminderen.
- Wij zien dat de gemeente de landelijke ontwikkelingen onderkent en hier middels diverse maatregelen zichtbaar actie op onderneemt, zoals de transformatie in het sociaal domein en het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Grondexploitatie

- Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere de realisatie en de geactualiseerde schattingen ultimo 2025 versus de schattingen in de jaarrekening 2024 geanalyseerd ('backtesting'). Bij deze analyse hebben wij ook gebruikgemaakt van een door gemeente Arnhem ingeschakelde externe deskundige.
- Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie juist is en in systematiek consistent is met voorgaand jaar.
- Op grond van onze risicoanalyse hebben wij Spoorzone Arnhem-Oost als belangrijkste project geïdentificeerd. Naast Spoorzone Arnhem-Oost hebben wij specifiek de grondexploitaties Schuytgraaf en Nijmeegseweg betrokken in onze detailwerkzaamheden. Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren baten en lasten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening gecontroleerd.
- Spoorzone Arnhem-Oost is het meest belangrijke grondexploitatieproject, vanuit financieel perspectief maar ook gezien vanuit de ontwikkeling van de stad. Gedurende de controle hebben wij - samen met onze vastgoedcollegae – intensief overleg gevoerd met de ambtelijke organisatie en de door de gemeente ingeschakelde deskundigen. Wij hebben het proces als prettig ervaren en waarderen de deskundigheid van de medewerkers van de ambtelijke organisatie. Op basis van deze periodieke overleggen, de externe rapportages, de grondexploitatieberekeningen en daaraan ten grondslag liggende onderbouwingen kunnen wij instemmen met de schattingen die zijn gemaakt ten behoeve van de waardering van de grondexploitatiecomplexen per ultimo 2025.
- In 2025 is de looptijd van het project Spoorzone Arnhem-Oost verlengt naar 15 jaar (tot en met 2040). Het BBV stelt specifieke voorwaarden aan het inrekenen van nog te maken kosten en opbrengsten voor een periode langer dan 10 jaar, waarbij de motivatie voor die langere looptijd (inclusief risicobeperkende maatregelen) expliciet zijn geautoriseerd door de gemeenteraad. Wij merken op dat risicobeperkende maatregelen zijn getroffen door geen opbrengstenstijgingen door te rekenen in de periode na 10 jaar. Echter de autorisatie door de gemeenteraad heeft niet plaatsgevonden. Aangezien de aangepaste looptijd een reëler beeld geeft dan de inschatting van voorgaand jaar, betreft dit een formele onrechtmatigheid en heeft het daarmee geen effect op ons oordeel over de jaarrekening als geheel.

IT-omgeving

- Door focus op het invlechten van De Connectie en de mogelijke aanbesteding van een nieuw financieel systeem is ervoor gekozen om lagere prioriteit te geven om opvolging te geven aan de bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving. Door de aanwezigheid van de tekortkomingen kunnen wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij ook voor de jaarrekeningcontrole 2025 meer gegevensgericht werk moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.
- Over 2025 is door gemeente Arnhem een ISAE 3402 Type II rapportage ontvangen van De Connectie. In deze rapportage zijn enkele afwijkingen opgenomen met betrekking tot de interne beheersing van de IT-omgeving. Wij concluderen dat hieruit geen verhoogd risico op afwijkingen in de jaarrekening 2025 ontstaat. Er is een goedkeurend oordeel afgegeven.

Invlechting De Connectie

- Het is Arnhem en De Connectie gelukt om per 1 januari 2026 de omvorming en invlechting van De Connectie te realiseren. Tijdens dit proces is de continuïteit van de dienstverlening en de bedrijfsvoering gehandhaafd.
- Met de jaarrekeningcontrole 2025 is geen hinder ervaren als gevolg van de invlechting van de Connectie naar uw gemeente.
- De impact op de jaarrekening 2025 is minimaal doordat de overdracht geen effect heeft op de financiële cijfers over 2025.

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Frauderisicoanalyse

- Gemeente Arnhem heeft in 2025 een start gemaakt met de actualisatie van de interne frauderisicoanalyse. De geactualiseerde frauderisicoanalyse zal door het nieuwe college behandeld worden. Wij onderschrijven het belang de uitkomsten hiervan met de leden van de auditcommissie te delen en hiermee een open dialoog te bewerkstelligen.
- Tevens hebben wij als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat binnen uw organisatie op een adequate wijze opvolging wordt gegeven aan integriteitsmeldingen.
- Tijdens onze controle over 2025 zijn door ons geen fraudegevallen geconstateerd en is er geen sprake van signalen en/of vermoedens van fraude.

Interne beheersing

- Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2025 onze interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en (daar waar mogelijk) de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de getrouwheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Voor de bevindingen van onze interim-controle en onze aanbevelingen verwijzen wij naar onze boardletter 2025 gedateerd 14 november 2025. Wij hebben tijdens de interim-controle en de uitvoering van de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening géén significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving.

Overig

- Wij hebben geen (niet)-gecorrigeerde bevindingen, onzekerheden en tekortkomingen geconstateerd. In bijlage A is hier een tabel van opgenomen.
- In bijlage C is onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging te vinden.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van gemeente Arnhem

Het vermogen van de gemeente is toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2025 bedraagt € 47,6 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 20,8 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2025 € 26,8 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2025 30,9% van het balanstotaal (ultimo 2024: 31,3% van het balanstotaal) en is ten opzichte van voorgaand jaar licht afgenomen.

Ondanks de stijging van het eigen vermogen (€ 47,6 miljoen) van uw gemeente, zijn de schulden in 2025 harder gestegen (€ 117,5 miljoen). De belangrijkste redenen van deze stijging zijn:

- De opname van externe geldleningen: + € 49,4 miljoen.
- De toename van de ontvangen voorschotbedragen voor het uitvoeren van projecten/subsidies: + € 70,2 miljoen.

De externe geldleningen zijn grotendeels ingezet om de investeringen in de materiële vaste activa te financieren: aankoop gronden (€ 9,1 miljoen), investering onderwijshuisvesting (€ 24,5 miljoen) en in infrastructurele werken (€ 23 miljoen).

De vooruitontvangen voorschotten van overheidslichamen betreffen gelden voor projecten c.q. SiSa-regelingen die de gemeente nog moet uitvoeren. Samen met de lopende grondexploitatieprojecten en andere investeringsopgaven van de stad, is de investeringsportefeuille groot en legt dit een grote druk op de uitvoeringskracht van de organisatie.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2025	2024	2023	2022
Eigen vermogen per 1 januari	317,8	293,5	276,4	224,5
Tussentijdse resultaatbestemming	20,8	18,0	-/- 16,9	27,9
Gerealiseerd resultaat	26,8	6,4	34,0	23,8
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	47,6	24,3	17,1	51,8
Eigen vermogen per 31 december	365,4	317,8	293,5	276,4

De financiële positie van gemeente Arnhem

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hieronder weergegeven.

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	1.072,7
Totale lasten	1.025,0
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	47,6
Af: stortingen in reserves	-/- 112,0
Bij: onttrekkingen aan reserves	91,2
Saldo mutaties reserves	-/- 20,8
Gerealiseerd resultaat	26,8

Financiële positie

Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2025 laat een voordelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 47,6 miljoen zien.

De jaarrekening 2025 sluit - na verwerking van de mutaties in reserves - met een voordelig gerealiseerd resultaat van € 26,8 miljoen.

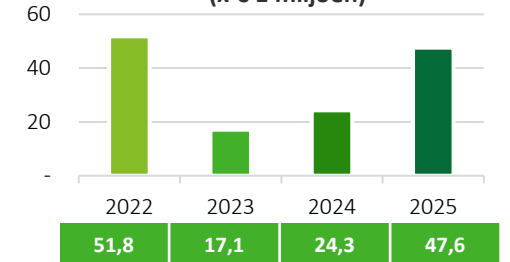
De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren. In de primitieve begroting 2025 was een gerealiseerd resultaat van nihil geraamd, inclusief per saldo een onttrekking aan de reserves van € 8 miljoen. Gedurende het boekjaar heeft de gemeenteraad tussentijdse diverse financiële wijzigingen goedgekeurd, waardoor het bijgestelde begrote resultaat € 18,1 miljoen bedroeg (inclusief per saldo een onttrekking aan de reserves van € 12 miljoen). Uiteindelijk is over 2025 het gerealiseerde resultaat € 8,7 miljoen hoger dan de gewijzigde begroting, inclusief een per saldo toevoeging aan de reserves van € 20,8 miljoen. Het totaal saldo van baten en lasten exclusief onttrekking aan de reserves is daarmee € 41,4 miljoen hoger dan verwacht (na wijziging).

De grootste wijzigingen zijn gerealiseerd op de stedelijke programma's:

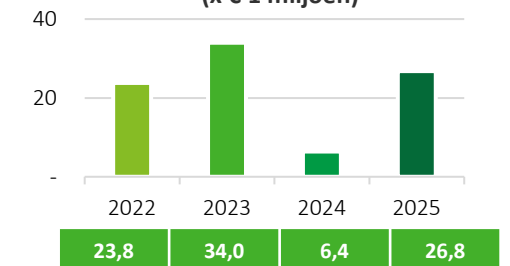
- Bestuur, dienstverlening en financiën
- Onderwijs
- Ruimtelijke ontwikkeling; en
- Wonen en leefomgeving

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. In de paragraaf bedrijfsvoering heeft het college de rechtmatigheid van de begrotingsafwijkingen nader toegelicht. Verderop in dit accountantsverslag gaan wij hier nader op in.

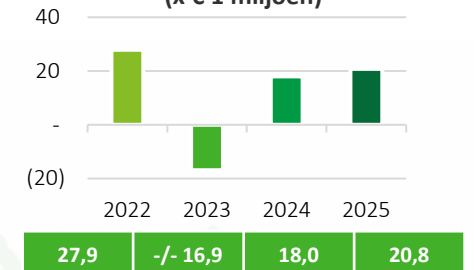
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten (x € 1 miljoen)

Gerealiseerd resultaat (x € 1 miljoen)

Mutaties in reserves (x € 1 miljoen)

De financiële positie van gemeente Arnhem

Solvabiliteit (VNG signaalwaarde 20% (minimum))

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (totaal van algemene en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De ontwikkeling van het eigen vermogen hebben wij op de voorgaande pagina toegelicht.

Grondexploitatiequote (VNG signaalwaarde 20% (richtinggevend))

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt. De grondexploitatiequote is fors lager dan verwacht (4% ten opzichte van 10%) wat veroorzaakt wordt door een circa € 67 miljoen lagere waarde van de post Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie) per ultimo 2025 dan in de primaire begroting 2025 geprognosticeerd.

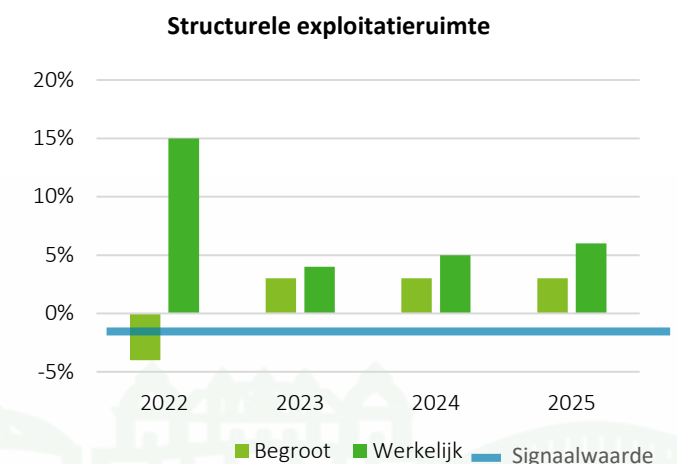
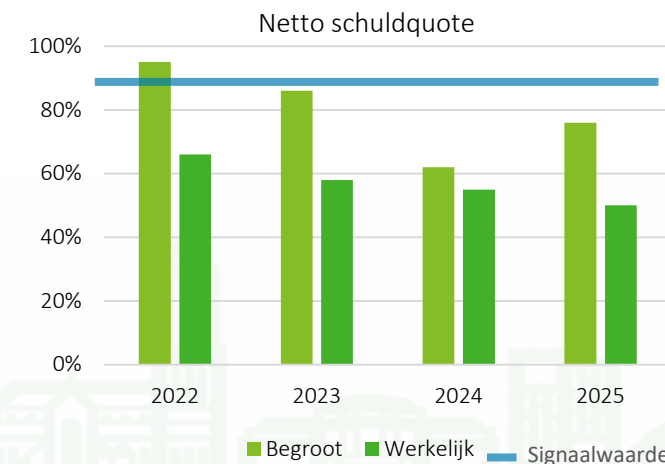
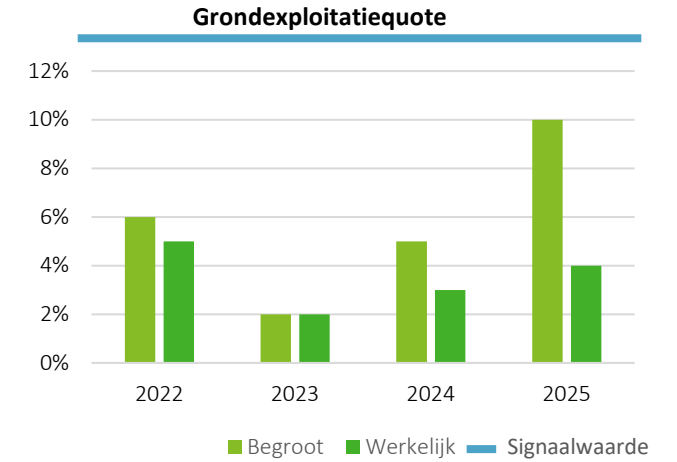
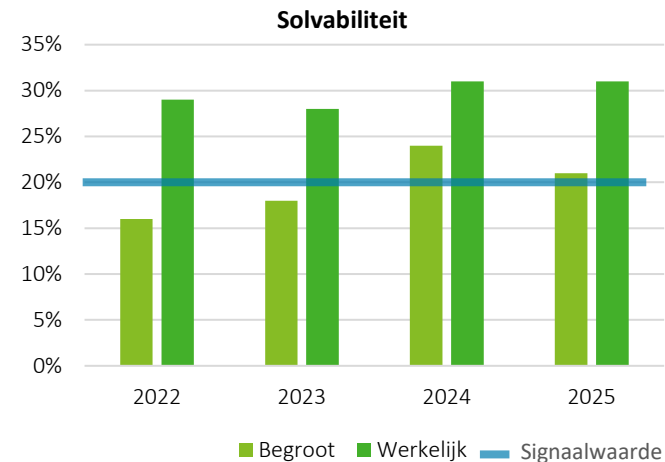
Netto schuldquote (VNG signaalwaarde 100% (maximum))

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de 'druk' van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. In de begroting was rekening gehouden met het aantrekken van externe financiering van circa € 200 miljoen extra ten opzichte van de werkelijke toename van de leningen. Deze lagere externe financieringsbehoefte is in lijn met de lagere investeringen in vaste en activa en de grondexploitaties.

Structurele exploitatieruimte (VNG signaalwaarde 0% (minimum))

Voor de beoordeling van de financiële positie is ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

Kengetallen voor gemeente Arnhem (begroot en werkelijk over de periode 2022-2025) De opgenomen signaalwaarden zijn ontleend van de VNG. De provincie hanteert gelijke signaalwaarden

Accountantsverslag 2025 | 2604141FE9/MVO | 15

De financiële positie van gemeente Arnhem

Voorspellende waarde van uw begroting

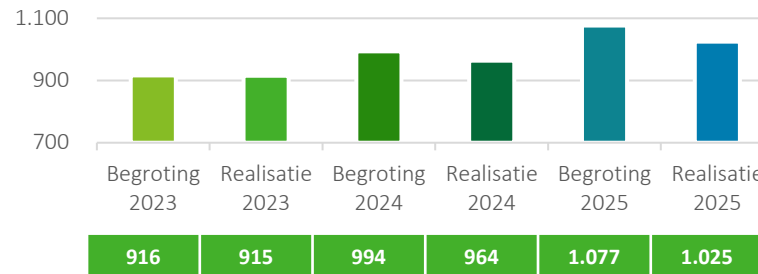
De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren.

De jaarrekening 2025 sluit met een positief saldo van baten en lasten van € 47,6 miljoen. Na de mutaties in de reserves bedraagt het gerealiseerd resultaat € 26,8 miljoen. De gerealiseerde lasten blijven circa € 50 miljoen achter op de begrote lasten, daarentegen zijn de baten maar € 10 miljoen lager dan begroot (na wijziging).

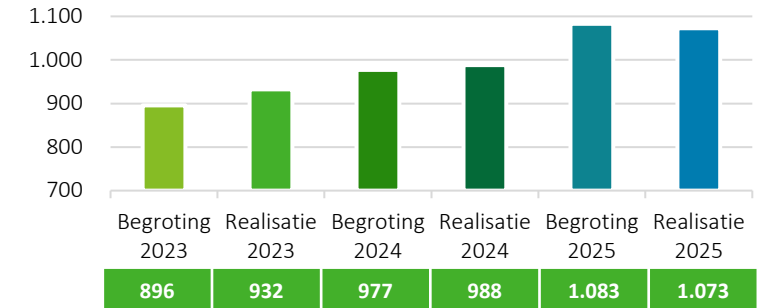
Op de voorgaande pagina's hebben wij op enkele elementen onze analyse en visie op de ontwikkelingen ten opzichte van de (gewijzigde) begroting opgenomen.

De investeringsambities van Arnhem zijn de afgelopen jaren fors toegenomen, terwijl de jaarlijkse realisatie niet evenredig is meegegroeid. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging van het ambitieniveau, mede gezien de druk op de markt en het absorptievermogen van de stad. Wij adviseren te onderzoeken in hoeverre de (markt)capaciteit kan worden vergroot en of 'planningsoptimisme' binnen de organisatie een rol speelt en op basis hiervan een prioriteringskader te ontwikkelen dat projecten beoordeelt op strategische meerwaarde, uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid.

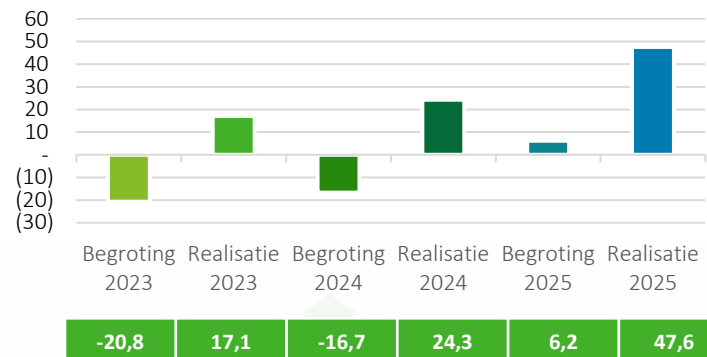
Lasten | Begroting vs. realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs. realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Saldo baten en lasten | Begroting vs. realisatie (x € 1 miljoen)

De financiële positie van gemeente Arnhem

De ratio weerstandscapaciteit stijgt

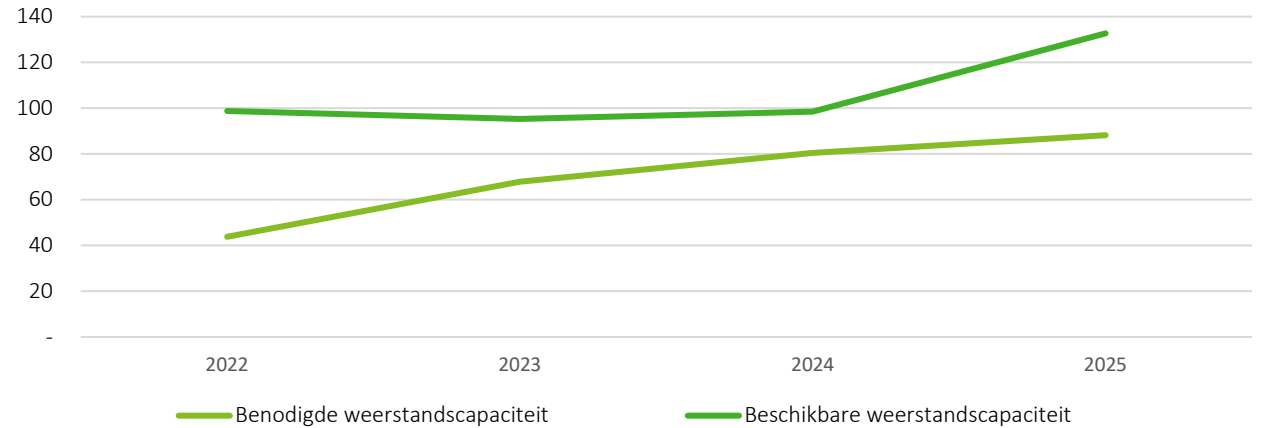
Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Zoals blijkt uit de onderste grafiek is de ratio weerstandscapaciteit in 2025 gestegen van 1,2 naar 1,5. Dit betekent dat uw gemeente over voldoende weerstandscapaciteit beschikt om de door het college onderkende risico's ad € 88,2 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit) op te kunnen vangen. Ook is de weerstandsratio hoger dan de interne grens voor het instellen van nieuw beleid van 1,4.

Beschikbare weerstandscapaciteit is toegenomen

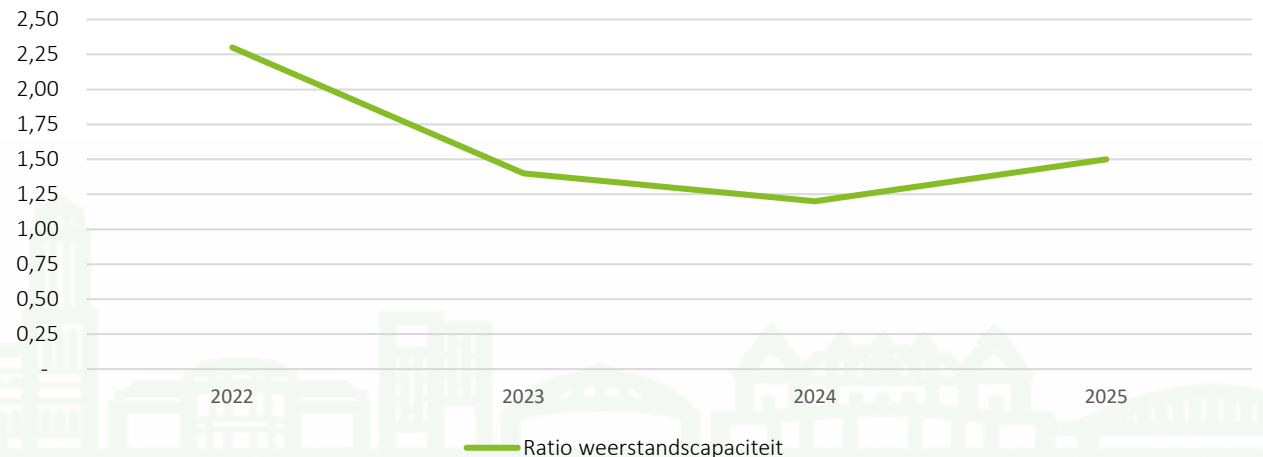
De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 132,7 miljoen (2024: € 98,5 miljoen) en is sterk toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar (+ 34,7%).

De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Risicomanagement en weerstandsvermogen' van het jaarverslag is opgenomen - geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top 10 van de belangrijkste risico's. Op basis van deze risico-inventarisatie bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit € 88,2 miljoen (2024: € 80,5 miljoen). De stijging van de omvang van de geïdentificeerde risico's is grotendeels toe te wijzen aan de stijging van de risico's binnen het grondbedrijf (+€ 10,6 miljoen). Door een actiever grondbeleid en grote projecten, zoals Spoorzone Arnhem-Oost, stijgt logischerwijs ook het risicoprofiel van de stad. De gemeentebrede risicoanalyse is grotendeels ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Weerstandscapaciteit
(x € 1 miljoen)

Ratio weerstandscapaciteit

Rechtmatigheidsverantwoording

Het college is verplicht in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen waarin zij zich verantwoordt over de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties (inclusief begrotingsrechtmatigheid). Een uitgebreidere toelichting op eventuele onrechtmatigheden en de vervolgacties om deze op te lossen/te voorkomen wordt opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering van het jaarverslag.

Ter onderbouwing van deze rechtmatigheidsverantwoording heeft de organisatie een risicoanalyse uitgevoerd en een controleplan opgesteld. In 2025 zijn de interne controles in de audittool Naris op gestructureerde wijze uitgevoerd en vastgelegd. Over de uitkomsten van de controles wordt halfjaarlijks gerapporteerd en deze uitkomsten vormen de basis voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Verantwoordings- en rapportagegrens

Via de financiële verordening en het aanvullende raadsbesluit d.d. 12 november 2025 heeft de gemeenteraad de verantwoordings- en rapportagegrens vastgesteld. De verantwoordingsgrens hanteert het college bij het opmaken van de rechtmatigheidsverantwoording en de uiteindelijke conclusie daaromtrent. Fouten en onduidelijkheden die de verantwoordingsgrens niet overschrijden, zorgen voor een positieve uiting van het college waaruit blijkt dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. De rapporteringsgrens bepaalt de diepgang van de toelichting van het college in de paragraaf bedrijfsvoering.

Uit de in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording van gemeente Arnhem blijkt een aantal onrechtmatigheden welke de verantwoordingsgrens te boven gaan. Deze onrechtmatigheden komen voor binnen het begrotingscriterium en het voorwaardencriterium.

Normenkader en financiële verordening

Het college heeft het van toepassing zijnde normenkader in kaart gebracht. Het normenkader 2025 is door de gemeenteraad vastgesteld bij het vaststellen van het intern controleplan op 2 juli 2025. Wij hebben vastgesteld dat dit normenkader leidend is geweest voor het college om te komen tot de rechtmatigheidsverantwoording en de toelichtingen in de paragraaf bedrijfsvoering.

In de financiële verordening zijn specifieke richtlijnen opgenomen over de wijze en diepgang van rapporteren over rechtmatigheid en de wijze waarop het college om dient te gaan met begrotingsafwijkingen. Deze komen hierna nader aan bod.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidsverantwoording vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansmutaties, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). Uitgangspunt hiervoor is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de begroting zijn de bedragen voor de lasten en baten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting.

De gemeenteraad en het college hebben afspraken gemaakt in welke situatie overschrijdingen (baten en lasten) onrechtmatig maar acceptabel zijn (lastenoverschrijdingen zijn en blijven onrechtmatig, maar zijn onder voorwaarden acceptabel wat betekent dat het college deze niet hoeft toe te lichten in de paragraaf bedrijfsvoering).

In de financiële verordening is niet specifiek ingegaan op het verschil tussen overschrijdingen op de lasten én aan de andere kant *onderschrijdingen* op de lasten c.q. afwijkingen op de baten. Het college heeft voor de analyse van de *onderschrijdingen* op de lasten c.q. afwijkingen op de baten aansluiting gezocht met de Kadernota. Hierin is opgenomen dat begrotingsafwijkingen zijnde overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten, investeringen en baten op zichzelf niet onrechtmatig zijn. Deze kunnen alleen onrechtmatig zijn als die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Dit tijdig melden raakt immers ook het directe budgetrecht en daarmee de kaderstellende rol van de raad.

Het college heeft voorgaande op juiste wijze toegepast in de jaarstukken 2025.

Wij hebben vastgesteld dat het college specifieke werkzaamheden heeft uitgevoerd ten aanzien van het begrotingscriterium. Hieruit blijkt dat over 2025 voor € 24,0 miljoen lasten- en kredietoverschrijding heeft plaatsgevonden. Hiervan is € 22,3 miljoen acceptabel op basis van de afspraken opgenomen in het normenkader dat als bijlage bij het Intern Controleplan 2025 is opgenomen. De niet-acceptabele afwijkingen passen binnen de normale activiteiten van de gemeente en zijn als zodanig toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld aan de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen c.q. voorwaarden zijn afkomstig uit de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader, en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Gemeenten stellen via de financiële verordening en/of onderliggende nota's kaders vast die van invloed zijn op verslaggeving. Het gaat hier om de invulling van de ruimte die het BBV geeft voor eigen gemeentelijke kaders. Denk hierbij aan grenzen voor het activeren van investeringen, afschrijvingstermijnen, omgang met reserves en voorzieningen en dergelijke. Deze vallen onder het getrouwe beeld en vallen per definitie onder de reikwijdte van de reguliere accountantscontrole. Ook voorwaarden die direct van invloed zijn op de verslaggeving c.q. het getrouwe beeld van de jaarrekening worden niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij kan worden gedacht aan het niet naleven van voorwaarden met betrekking tot recht, hoogte, duur, termijnen, normbedragen, doelgroep en grondslag bij bijvoorbeeld bijstandsverlening, maatschappelijke ondersteuning, inkomensoverdrachten en het opleggen van belastingen dat tot gevolg heeft dat de bijhorende lasten of opbrengsten onjuist of onvolledig zijn. Het niet naleven van deze voorwaarden heeft direct invloed op het getrouwe beeld van deze posten in de jaarrekening.

Die onderwerpen die niet onder het getrouwheidsoordeel van de accountant vallen, hebben wij onderstaand nader toegelicht inclusief de wijze waarop het college deze in haar werkzaamheden heeft betrokken.

Overige onderwerpen

Aanbestedingen

Uw gemeente voert in het kader van de controle op de naleving van de aanbestedingsregels jaarlijks een uitgebreide 'spendanalyse' en interne controle uit. Wij hebben op de inkopen die mogelijk EU-aanbestedingsplichtig zijn een steekproef uitgevoerd.

Over 2025 zijn de juiste aanbestedingsrichtlijnen gevolgd, met uitzondering van meerdere soortgelijke opdrachten aan dezelfde leverancier met een totaal aan bestedingen in 2025 van € 884.000. Gezien de omvang van de opdrachten had Europese Aanbesteding moeten plaatsvinden terwijl interne aanbestedingsprocedures zijn gevolgd. De ambtelijke organisatie heeft intern geanalyseerd waarom een verkeerde aanbestedingsprocedure is gekozen en heeft acties uitgezet om herhaling te voorkomen.

Inkopen en aanbestedingen, met name binnen de publieke sector, zijn inherent gevoelig voor risico's op fraude en corruptie. Voor inkopen waarbij indicaties bestaan dat deze zijn overeengekomen in strijd met de van toepassing zijnde interne procedures en (Europese aanbestedings)richtlijnen, onderkennen wij het risico dat sprake is van zelfverrijking, onrechtmatige bevoordeling van derden, het overbetalen voor goederen of diensten, of betaling voor niet-geleverde prestaties. Dit risico vereist specifieke aandacht tijdens onze controle vanwege de potentiële impact op de betrouwbaarheid van de financiële overzichten. Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen indicaties voor een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten als gevolg van fraude of corruptie met betrekking tot inkopen en aanbestedingen.

Deze overtredingen van de EU-aanbestedingsrichtlijnen zijn opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Op basis van onze eigen (gegevensgerichte) controlewerkzaamheden hebben wij geen andere afwijkingen geconstateerd.

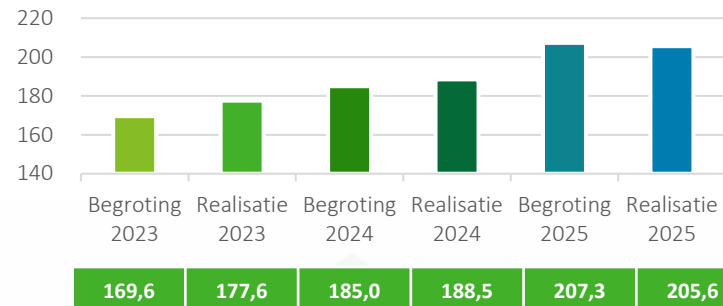
Sociaal Domein

Binnen het sociaal domein zijn de totale lasten 2025 ad € 205,6 miljoen met € 17,1 miljoen gestegen ten opzichte van 2024 (€ 188,5 miljoen).

De lasten WMO zijn gestegen van € 103,0 miljoen in 2024 naar € 116,8 miljoen in 2025, terwijl de lasten jeugdzorg zijn gestegen van € 85,5 miljoen naar € 88,8 miljoen. In de begroting 2025 was reeds rekening gehouden met een stijging van de lasten. De totale begrote lasten voor het sociaal domein bedroegen voor 2025 € 207,3 miljoen (begrote lasten 2024: € 185,0 miljoen). Het voordeel ten opzichte van de begroting ad € 1,7 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door een daling van het aantal cliënten in de Jeugdzorg (zorg in natura) ten opzichte van de verwachting in de begroting.

Naar verwachting zal de druk op de zorg de komende jaren toenemen vanwege stijgende kosten van zorg, personeelstekorten en toenemende vergrijzing. Gemeente Arnhem heeft in 2025 daarom volop ingezet op de transformatie in het sociaal domein en het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Hierbij worden preventieve maatregelen geboden, aangezien een fundamentele transformatie noodzakelijk wordt geacht om de problematiek te beheersen en te verminderen.

Lasten sociaal domein | Begroting vs. realisatie (x € 1 miljoen)

In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen zijn de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg en de WMO door gemeente Arnhem als risico's met de grootste impact op de financiën van de gemeente onderkend. Hierin zijn diverse risico's omtrent het sociaal domein opgenomen, namelijk:

- Hervormingsagenda Jeugdzorg.
- Volumestijging Wmo en Jeugdzorg.
- Tariefstijgingen in de zorg (Wmo en Jeugdzorg).
- Bezuinigingsmaatregelen maatwerkvoorzieningen (Wmo en Jeugdzorg).

Hieruit valt op te maken dat uw gemeente de ontwikkelingen en uitdagingen in het sociaal domein onderkent en hier middels maatregelen zichtbaar op blijft sturen.

Invlechting De Connectie

Het is Arnhem en De Connectie gelukt om per 1 januari 2026 de omvorming en invlechting van De Connectie te realiseren. Tijdens het omvlechten is de continuïteit van de dienstverlening en de bedrijfsvoering gehandhaafd. Het project is vervolgens doorgelopen tot 1 april 2026, waarna alle nieuwe arbeidsovereenkomsten afgesloten zijn, de systemen zijn aangepast naar de nieuwe situatie.

Gezien de timing van de overdracht is de impact op de jaarrekening 2025 minimaal. De financiële effecten zullen in de jaarrekening 2026, conform de feitelijke situatie, verwerkt worden. Hierbij heeft Arnhem in het bijzonder aandacht voor:

- Het inbrengen van de balans van De Connectie naar gemeente Arnhem.
- Het opnemen van de personeelskosten; en.
- Het inzichtelijk maken van de financiële effecten van het kostprijsmodel ten aanzien van de deelnemende gemeenten Renkum en Rheden.

Met onze jaarrekeningcontrole 2026 zullen wij in aandacht schenken aan de financiële verwerking van de invlechting in de financiële informatie en administratie van uw stad.

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo per ultimo 2025 ad € 113,7 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het inschatten van de in 2026 e.v. nog te realiseren baten en lasten. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het op dit moment verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten in de toekomst. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitaties dient de gemeente per individueel project te bepalen of de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren lasten en baten, naar beste schatting, terugverdiend kunnen worden.

Gemeente Arnhem schat ultimo 2025 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele portefeuille grondexploitaties circa € 75 miljoen bedraagt (2023: € 74 miljoen). Hiervoor is in de jaarrekening een voorziening getroffen. Deze voorziening is geheel in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Deze verwerkingsmethode is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige markt vraag in de gemeente?

- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- **Plankosten:** door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- **Parameters:** zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

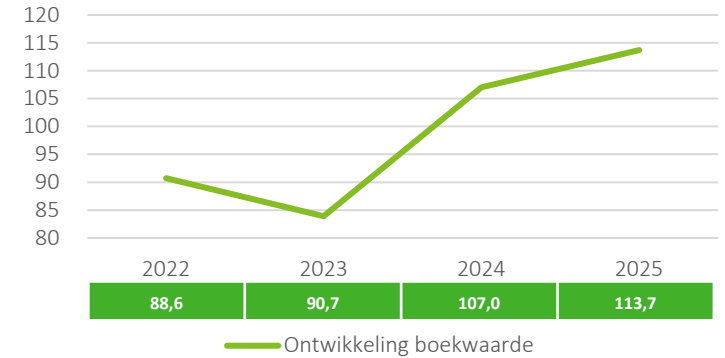
De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Analyse grondexploitaties

Uit nevenstaande figuur blijkt dat de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie is gestegen in 2025. De stijging wordt verklaard door de kosten die Arnhem in 2025 heeft gemaakt voor Spoorzone Arnhem-Oost (+ € 8,2 miljoen) de in het boekjaar verwerkte winstname voor Schuytgraaf en Zuidelijke binnenstad (+ € 2,3 miljoen). Deze winstname is het gevolg van de gerealiseerde verkopen in 2025.

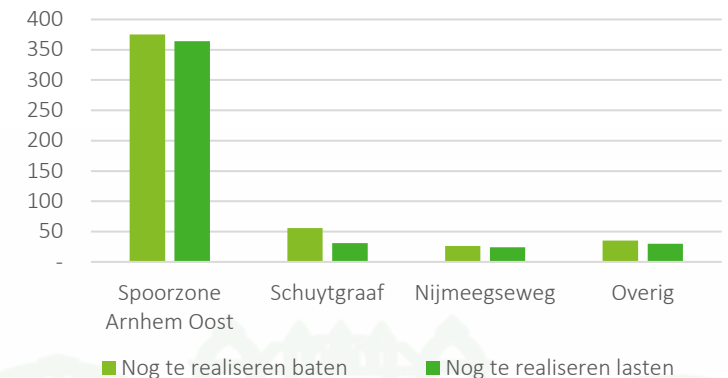
Met het vaststellen van het grondexploitatieproject Nijmeegseweg is in 2025 wederom een belangrijk project toegevoegd. Dit is zichtbaar in de FJP 2025, waarin de nog te realiseren baten en nog te realiseren lasten van respectievelijk € 26 miljoen en € 24 miljoen zijn opgenomen.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

Overzicht nog te realiseren baten en lasten per project

(x € 1 miljoen)

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties - vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2025 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol. Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering (bijv. Spoorzone Arnhem-Oost en Nijmeegseweg) normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de stad de bestaande ruimte her-ontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger zijn voor risico's dan volledig nieuw uit te leggen locaties (zoals de Schuytgraaf). Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt eveneens voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij Spoorzone Arnhem-Oost als belangrijkste project geïdentificeerd. Deze is tezamen met de grondexploitaties Nijmeegseweg (nieuw vastgestelde grondexploitatie in 2025) en Schuytgraaf (actieve grondexploitatie) de belangrijkste projecten binnen uw gemeente. Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening gecontroleerd.

Nijmeegseweg

De grondexploitatie Nijmeegseweg bevindt zich momenteel nog in de opstartfase. De reeds gemaakte kosten bestaat uit de inbreng van gronden en planbegeleidingskosten, tezamen € 3,4 miljoen. Het project wordt uitgevoerd in twee fases, waarbij aan de westzijde (fase 1) 253 woningen en aan de oostkant (fase 2) 390 woningen gerealiseerd zullen worden. Voor dit project is in 2025 voorziening getroffen ad € 1,1 miljoen.

Schuytgraaf

Binnen de grondexploitatie Schuytgraaf worden de laatste twee velden gerealiseerd. Uw verwachting is dat de verkopen in de komende vier jaar gefaseerd zullen plaatsvinden en de resterende boekwaarde ad € 26,9 miljoen gedurende die periode gerealiseerd wordt door de verkopen. In 2025 is een winstname gerealiseerd van € 1,9 miljoen.

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Spoorzone Arnhem-Oost

De gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost bestaat uit 5 deelgebieden, waarvan 3 deel-grondexploitaties: Rijnpark fase 1, Presikhaaf 3 en Schaapsdrift. De boekwaarde van Spoorzone Arnhem-Oost per ultimo 2025 bedraagt € 21,9 miljoen. Hierop is een verliesvoorziening getroffen van € 7,5 miljoen (2024: € 8,9 miljoen).

Gezien de omvang en complexiteit van dit project hebben wij voor de controle onze vastgoedspecialisten ingezet. Gezamenlijk hebben wij op gedetailleerd niveau inzicht verkregen in de aannemelijkheid van de gehanteerde parameters en de nog te realiseren baten en lasten van deelproject Rijnpark fase 1. Met onze controlewerkzaamheden is daarnaast in het bijzonder aandacht geschonken aan de volgende bijzonderheden van deze grondexploitatie:

- Uitplaatsen spooreplacement in Rijnpark.
- Ingerekende subsidies vanuit de provincie en het Rijk.
- Het bepalen van de civieltechnische kosten met de situatie dat de gedetailleerde uitvoering van de grondexploitaties nog onduidelijk is.

Hieronder gaan wij in op de bijzonderheden uit onze controle van project Spoorzone Arnhem-Oost.

Uitplaatsen spooreplacement in Rijnpark fase 1

Na een verkenning oordeelt de gemeente dat opname van de functies van het ProRail-emplacement in bestaande emplacementen een reële optie is. Deze optie was reeds ingerekend in de grondexploitatie 2024. De bestaande calculaties, opgesteld met het MIRT-spelregelkader, blijven hiermee van kracht en het meest aannemelijke scenario voor de jaarrekening 2025. Doordat de kosten voor het uitplaatsen van het emplacement grotendeels gedekt worden met een rijkssubsidie heeft een aanpassing van de geschatte kosten een gedempt effect op het resultaat van de totale grondexploitatie. De subsidie ter dekking ad. € 50 miljoen is, tezamen met de overige subsidies binnen Spoorzone Arnhem-Oost, verantwoord als vooruitontvangen bedrag in de overlopende passiva en als nog te realiseren opbrengsten in de grondexploitatie, aangezien nog niet aan de voorwaarden van deze subsidies is voldaan.

Ingerekende subsidies vanuit de provincie en het Rijk

Uw gemeente heeft subsidies ontvangen in verband met de herontwikkeling. Deze worden definitief na het voldoen aan een aantal voorwaarden en pas dan kan het als opbrengst toegerekend worden.

Van ingerekende normbedragen naar gedetailleerde calculaties

In 2025 is het projectplan van Spoorzone Arnhem-Oost meer concreet geworden. Voor het bepalen van de nog te realiseren baten en lasten heeft hiermee een overgang plaatsgevonden van het hanteren van normbedragen naar het gebruikmaken van gedetailleerde calculaties. De gemeente heeft hierdoor op een meer betrouwbare wijze de omvang van de toekomstige baten en lasten bepaald. Dit heeft zich vertaald in een door het college gemandateerde schattingswijziging met een stijging van de nog te realiseren baten (+ € 46,2 miljoen) als ook een stijging van de nog te realiseren lasten (+ 49,6 miljoen).

Wij hebben inzicht verkregen in de nog te realiseren baten en lasten van het project en vastgesteld dat deze aannemelijk zijn op basis van de nu bekende informatie.

Verlengen van de looptijd naar 15 jaar

De uitvoeringsperiode van het deelproject Rijnpark fase 1 is met de FJP 2025 met 6 jaar verlengd tot en met 2040. Bij het meer concreet worden van het projectplan geeft het verlengen van de projectperiode een meer realistisch beeld van de daadwerkelijke uitvoering.

Het BBV stelt specifieke voorwaarden aan het inrekenen van nog te maken kosten en opbrengsten voor een periode langer dan 10 jaar, waarbij de motivatie voor die langere looptijd (inclusief risicobepalende maatregelen) expliciet zijn geautoriseerd door de gemeenteraad. Wij merken op dat risicobepalende maatregelen zijn getroffen door geen opbrengstenstijgingen door te rekenen in de periode na 10 jaar. Echter de autorisatie door de gemeenteraad heeft niet plaatsgevonden.

Vanuit financieel oogpunt heeft deze verlenging invloed op de toegerekende rente over de boekwaarde en het bepalen van de contante waarde van het project ten behoeve van de verliesvoorziening. Middels het uitvoeren van een scenarioanalyse (+/- 5 jaar doorlooptijd) blijkt dat de verlenging geen materiële financiële impact heeft.

Aangezien de aangepaste looptijd een reëler beeld geeft dan de inschatting van voorgaand jaar, betreft dit een formele onrechtmatigheid en heeft het daarmee geen effect op ons oordeel over de jaarrekening als geheel.

Inrekenen van onvoorzien kosten

In de grondexploitatieopzet van Spoorzone Arnhem-Oost is bij diverse kostensoorten rekening gehouden met een opslag op de nog te maken kosten, vanuit de ervaringen van grondexploitaties uit het verleden, alsmede op advies van de specialisten van Metafoor die hebben ondersteund bij het opstellen van de grondexploitatieopzet. Daar deze kosten een reëler beeld geven van de te verwachten kosten in de toekomst, is de grondexploitatieopzet en waardering in de jaarrekening aannemelijk.

Tussentijds afsluiten van deelprojecten binnen Spoorzone Arnhem-Oost

Bij de waardering van Spoorzone Arnhem-Oost is rekening gehouden met het tussentijds afsluiten van de deelprojecten Schaapsdrift en Presikhaaf 3. Ondanks dat dit mogelijk een reëel uitgangspunt is, staat het BBV het tussentijds afsluiten van deelprojecten niet toe. Mochten deze deelprojecten niet tussentijds (financieel) afgesloten worden dan heeft dit op dit moment een minimaal (niet materieel) effect op de rentelasten over de doorlopende positieve boekwaarde. Arnhem ziet de huidige verwerking als meest reëel en kiest er derhalve voor het tussentijds (financieel) afsluiten van de deelprojecten als zodanig te administreren.

Gedurende de controle hebben wij intensief overleg gevoerd met de ambtelijke organisatie en de door de gemeente ingeschakelde deskundigen. Op basis van deze periodieke overleggen, de externe rapportages, de grondexploitatieberekeningen en daaraan ten grondslag liggende onderbouwingen kunnen wij instemmen met de schattingen die zijn gemaakt ten behoeve van de waardering van de grondexploitatie per ultimo 2025.

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Nota grondbeleid

In de nota Grondbeleid is niet nader uitgewerkt wanneer het college wijzigingen in grondexploitaties moet voorleggen aan de gemeenteraad. In het BBV is dit omschreven als *majeure* wijzigingen. Echter majeure is door de gemeente zelf nader in te vullen. Gezien de omvang en de beginfase waarin het project Spoorzone zich bevindt, en rekening houdend met de onderliggende gebiedsvisies die nog niet volledig zijn ingetekend en nog verder ingevuld zullen worden, hebben wij het college geadviseerd afspraken te maken met u als gemeenteraad over de definitie van majeure wijzigingen. Hiermee waarborgt u (tijdig) invulling te geven aan uw kaderstellende rol, met name ten aanzien van de ontwikkelingen zoals hierboven beschreven.

Aandachtspunten voor de organisatie

In 2025 heeft Arnhem externe deskundigen ingeschakeld om invulling te geven aan personele wisselingen op key-functies binnen de beheersing van grondexploitaties. Op deze manier is de continuïteit van het proces gewaarborgd. Tegelijkertijd blijft de kwetsbaarheid bij wisselingen en uitval binnen de ambtelijke organisatie op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (planeconomen, ontwikkelmanagers, e.d.) aanwezig. Met de ontwikkeling dat de stad Arnhem een actief grondbeleid hanteert, vragen wij blijvende aandacht voor het waarborgen van voldoende ambtelijke capaciteit om de (financiële) beheersing en rapporteren op voldoende niveau te houden.

Interne organisatie

Bij de controle van de grondexploitatie is geconstateerd dat binnen de gebiedsontwikkelingen in gevallen keuzes worden gemaakt waarbij medewerkers van de afdeling Financiën & Control en de accountant relatief laat zijn betrokken. Hierdoor bestaat het risico dat keuzes niet vanuit alle perspectieven worden getoetst en gewogen. Het niet tijdig besluiten door de gemeenteraad over de eerder genoemde overschrijding van de 10-jaarstermijn binnen Spoorzone is hier een voorbeeld van.

Wij adviseren bij majeure projecten, zoals project Spoorzone Arnhem-Oost, een periodiek overleg-/verantwoordingsstructuur in te richten om te waarborgen dat keuzes vanuit het fysieke domein niet conflicteren met de verslaggevingsrichtlijnen.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2025 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties.
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen, grondopbrengsten en parameters.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

Volledigheidshalve merken wij op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2025 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over fraude en integriteit en de beschikbare documenten hieromtrent binnen uw een steeds sneller veranderde externe omgeving.

In 2025 is gestart met de actualisatie van de frauderisicoanalyse. De afronding staat gepland in 2026 en zal door het nieuwe college in behandeling genomen worden.

Voor het opstellen maakt uw gemeente gebruik van de 'Handreiking Kwetsbare werkgebieden en processen' van de VNG. Dit biedt een goed uitgangspunt en wordt aangevuld met frauderisico's/-gebieden uit bijvoorbeeld de (verbijzonderde) interne controles.

Wij hebben inzicht verkregen in de conceptversie, waarbij Arnhem nog bezig is de beheersmaatregelen aan te scherpen. Wij merken op dat actuele onderwerpen als Cyber security, de beperkte beschikbaarheid van materieel en mens/arbeid, gecombineerd met de grote investeringsopgave van de stad en het actieve grondbeleid momenteel nog minimaal terugkomen in de conceptversie en adviseren deze Arnhem-specifieke onderwerpen hierin mee te nemen.

Wij onderschrijven het belang de uitkomsten van de collegebehandeling en de geactualiseerde analyse te delen met de leden van de auditcommissie en hiermee een open dialoog te bewerkstelligen.

Werkzaamheden fraude

Wij hebben ten behoeve van onze controle van de jaarrekening met betrekking tot het - vanuit onze beroepsgroep - voorgeschreven frauderisico op 'management override of controls' aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Dit frauderisico kan zich (met name) voordoen in de handmatige journaalposten (memoriaalboekingen, overboeking van budgetten). Derhalve hebben wij specifieke werkzaamheden op deze boekingen uitgevoerd.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen. Om de controle zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, en toe te spitsen op het specifieke risico en karakter van memoriaalboekingen, hebben wij gebruik gemaakt van een data-analyse tool. Met deze data-analyse hebben wij een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Hieruit zijn geen onjuistheden, onrechtmatigheden of anderszins bijzonderheden gebleken. Wij hebben bij het uitvoeren van onze werkzaamheden geen signalen en/of indicaties dat er sprake is van fraude.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw coördinator integriteit. Daarnaast hebben wij op basis van onze controle en de besprekingen met de medewerkers binnen uw organisatie geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesaties.

Geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samsenpanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Zoals op pagina 20 van dit accountantsverslag toegelicht hebben wij - vanwege de geconstateerde afwijkingen van de EU-aanbestedingsregels - een aanvullend "frauderisico" geconstateerd ten opzichte van hetgeen opgenomen in ons auditplan.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Overige onderwerpen

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte(n)s in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Door het vertrek van de gemeentesecretaris per 1 november 2025 en het invullen van deze functie via inhuur, is de WNT-verantwoording over 2025 anders dan voorgaande jaren. De verantwoording over Ingehuurde topfunctionarissen kent andere elementen dan bij reguliere medewerkers. Vanwege de specifieke wetgeving rondom het vertrek van een topfunctionaris bij een organisatie en de lage goedkeuringstolerantie bij de WNT-verantwoording heeft uw gemeente een extern bureau gevraagd te ondersteunen bij het opstellen van de WNT-verantwoording 2025 van de vertrokken gemeentesecretaris. Wij hebben de uitkomsten van deze werkzaamheden betrokken in onze controle en geen aandachtspunten geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de publicatieverplichtingen van de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2025. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2025 voldoende voor de doelstelling van onze controle.
- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De door de raad vastgestelde (goedkeurings)toleranties (d.d. 12 november 2025)
- Het normenkader 2025, dat door de gemeenteraad is vastgesteld in haar vergadering d.d. 23 juni 2025.

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande haar verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2025, onder 'Waarderingsgrondslagen' in het hoofdstuk "Balans".

Wij hebben het, door het college en het ambtelijk management, toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingsvraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn in finale jaarstukken, alsook consistent zijn gebruikt.

Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2025 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening - vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2025

Boardletter 2025, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2025 onze interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en (daar waar mogelijk) de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de getrouwheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van onze interim-controle en onze aanbevelingen verwijzen wij naar onze boardletter 2025 gedateerd 14 november 2025. Deze boardletter hebben wij op 8 december 2025 besproken met de leden van de auditcommissie.

In de boardletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstellen- en controleproces van de jaarrekening 2025 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Evaluatie opstel- en controleproces

Medio 2025 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2024 geëvalueerd, en waar nodig aanscherpingen verwerkt in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekening 2025. Met deze aanpassingen wordt het proces verder geoptimaliseerd.

Het controleproces is door een goede samenwerking prettig verlopen. Net als voorgaand jaar heeft de controle van (de waardering van) de grondexploitatieprojecten veel inzet gevraagd van zowel uw als onze medewerkers. Eerder in dit accountantsverslag zijn wij nader ingegaan op de diverse vraagstukken gedurende de controle van de grondexploitatieprojecten.

Het aantal te controleren SiSa-regelingen blijft onverminderd hoog. Van onze kant hebben wij de SiSa-controle dit jaar naar voren gehaald in de planning en hier extra capaciteit voor ingezet. Deze aanpak draagt bij aan een efficiëntere afronding van het totale controleproces. Wij hebben opgemerkt dat deze verschuiving kan leiden tot een verhoogde werkdruk c.q. een concentratie van vragen in de eerste fase van de controle. Dit punt nemen wij mee in onze interne evaluatie die wij jaarlijks na afronding van de controle uitvoeren. De onderbouwingen van de SiSa-regelingen kunnen verder versterkt worden door het gebruik van een standaard werkdocument zodat het aantal vragen gedurende de controle nog verder teruggebracht kan worden. Wij zullen het gebruik van een dergelijk document met de betrokken medewerkers van uw gemeente in de aanloop naar de controle van de jaarrekening 2026 bespreken.

In Bijlage B hebben wij bij een tweetal regelingen (IenW E84 en VRO J11) een toelichting opgenomen ten aanzien van correcties voorgaande jaren. Gedurende het samenstel- en controleproces van de jaarrekening is geconstateerd dat kosten vanuit voorgaande jaren (2023 en 2024) niet zijn verantwoord in de SiSa-verantwoording in de betreffende jaren. Derhalve zijn deze kosten verantwoord in de SiSa-verantwoording 2025.

Medio 2026 evalueren wij - mede op basis van de actualisatie van de risicoanalyse voor de jaarrekening 2026 - wederom gezamenlijk het proces om te bepalen op welke terreinen verdere verbeteringen in het opstel- en controleproces van de jaarrekening mogelijk zijn.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief cybersecurity zit in een groeipad

Arnhem is momenteel bezig met het opzetten van een raamwerk en het implementeren van de daarin opgenomen maatregelen om te voldoen aan de BIO2/NIS2 richtlijnen. Arnhem heeft de ambitie om zich in 2027 te certificeren op de informatiebeveiligingsnorm ISO27001 (die aan de basis ligt van de BIO2) voor de clusters De Connectie en Bedrijfsvoering. Wij erkennen de toegevoegde waarde hiervan en zien tegelijkertijd dat nog stappen gezet moeten worden om deze ambitie te realiseren.

Naast bovengenoemde ambitie heeft Arnhem zich het afgelopen jaar gefocust op het realiseren van de invlechting van De Connectie in de organisatie van uw gemeente. Gezien de overlap met de IT-beheersing met De Connectie zorgt dit voor druk op het realiseren van de andere IT-ambities en het opvolgen van de IT-bevindingen. Wij begrijpen de prioriteitstelling en zullen in 2026 onderzoek doen wat deze ontwikkeling betekent voor de IT-beheersing van gemeente Arnhem. Hierover rapporteren wij aan u in onze boardletter 2026.

Arnhem heeft een IT-Roadmap opgesteld die gericht is op het verhogen van de weerbaarheid van de organisatie tegen externe dreigingen en het optimaliseren van de efficiëntie in de bedrijfsvoeringsprocessen. Deze aanpak is in lijn met de principes van goede risicobeheersing en een efficiënte bedrijfsvoering.

Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij voor de jaarrekeningcontrole niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.

Wij zien dat het college de bevindingen heeft onderkend en hiermee actief aan de slag is om verbetering te realiseren.

Bijlagen

A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de fouten	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	n.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode:	n.v.t.
Niet van toepassing.	
Totaal getrouwheidsfouten	-

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

A2 - Onzekerheden in de controle

Aard van de onzekerheden	Getrouwheid
Niet van toepassing.	-
Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	-

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van hier niet opgenomen onzekerheden.

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening 2025 en onze conclusies ten aanzien van de rechtmatigheid van de SiSa-bijlage 2025.

- De strekking van ons getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening: goedkeurend.
- De strekking van ons rechtmatigheidsoordeel over de baten, lasten en balansmutaties SiSa: goedkeurend.

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	n.v.t.	€ 0	
JenV A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023- 2026	n.v.t.	€ 0	
JenV A43	VIOS pilot MBO Rijn IJssel	n.v.t.	€ 0	
JenV A47	Specifieke uitkering VIOS	n.v.t.	€ 0	
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	n.v.t.	€ 0	
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	n.v.t.	€ 0	
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid 2025	n.v.t.	€ 0	
OCW D8	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid	n.v.t.	€ 0	
OCW D10	Besluit Specifieke Uitkering educatie	n.v.t.	€ 0	
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	n.v.t.	€ 0	
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2025	n.v.t.	€ 0	
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2025	n.v.t.	€ 0	
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	n.v.t.	€ 0	
OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	n.v.t.	€ 0	
OCW D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen 2023-2024	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal - zie vorige pagina			€ 0	
OCW D28	Impuls jongeren en talent	n.v.t.	€ 0	
lenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	n.v.t.	€ 0	
lenW E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	n.v.t.	€ 0	
lenW E110	Tijdelijke regeling specifieke uitkering mobiliteitspakketten ten behoeve van woningbouw	n.v.t.	€ 0	
lenW E111	Regeling stimulering schoon en emissieloos bouwen voor medeoverheden	n.v.t.	€ 0	
lenW E113	Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030	n.v.t.	€ 0	
lenW E115	Tijdelijke regeling specifieke uitkering duurzame en circulaire infrastructuur	n.v.t.	€ 0	
lenW E120	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2025-2030	n.v.t.	€ 0	
lenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	n.v.t.	€ 0	
lenW E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	n.v.t.	€ 0	
lenW E50	Incidentele specifieke uitkering Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	n.v.t.	€ 0	
lenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	n.v.t.	€ 0	
lenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	n.v.t.	€ 0	
lenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	n.v.t.	€ 0	Niet eerder verantwoorde lasten 2023 ad € 351.222 opgenomen onder indicator bestedingen 2025
lenW E85	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelinstallaties	n.v.t.	€ 0	
lenW E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ 0	
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet _gemeentedeel 2025	n.v.t.	€ 0	
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) _gemeentedeel 2025	n.v.t.	€ 0	
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2025	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal - zie vorige pagina			€ 0	
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2025	n.v.t.	€ 0	
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2025	n.v.t.	€ 0	
SZW G13	Onderwijsroute _ deel gemeente 2025	n.v.t.	€ 0	
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	n.v.t.	€ 0	
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport 2024-2026	n.v.t.	€ 0	
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	n.v.t.	€ 0	
VWS H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	n.v.t.	€ 0	
VWS H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	n.v.t.	€ 0	
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
VWS H35	Specifieke uitkering SPUK IZA-doelen 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
VRO J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls (tranche 3 en 5)	n.v.t.	€ 0	
VRO J100	Regeling kansrijke wijk Arnhem 2024/2025	n.v.t.	€ 0	
VRO J105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	n.v.t.	€ 0	
VRO J106	Specifieke uitkering Toekenning gebiedsbudget	n.v.t.	€ 0	
VRO J109	Specifieke uitkering Volkshuisvestingfonds	n.v.t.	€ 0	
VRO J11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen	n.v.t.	€ 0	Niet eerder verantwoorde lasten 2023 en 2024 (totaal € 151.865) opgenomen onder indicator bestedingen 2025
VRO J17	Realisatiestimulans 2025	n.v.t.	€ 0	
VRO J209	Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen (RHA 2025) - overige aandachtsgroepen	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal - zie vorige pagina			€ 0	
VRO J30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	n.v.t.	€ 0	
VRO J31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	n.v.t.	€ 0	
VRO J32	Specifieke uitkering ventilatie in scholen (22 beschikkingen)	n.v.t.	€ 0	
VRO J47	Volkshuisvesting	n.v.t.	€ 0	
VRO J55	Aanpak energiearmoede	n.v.t.	€ 0	
VRO J56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen (RHA)	n.v.t.	€ 0	
VRO J85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	n.v.t.	€ 0	
VRO J94	Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (2024 en 2025)	n.v.t.	€ 0	
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	n.v.t.	€ 0	
AenM M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	n.v.t.	€ 0	
AenM M30	Specifieke uitkering wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen	n.v.t.	€ 0	
Totaal			€ 0	

C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van gemeente Arnhem, in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften, is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.

- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheids-evaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij gemeente Arnhem te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

A faint, light blue silhouette of a city skyline with various buildings and structures, serving as a background for the text.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL” of “Deloitte Global”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte-organisatie”). DTTL en haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichten of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteiten zijn aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belastingadvies- en juridische diensten, en diensten op het gebied van consulting, financial advisory, en risk advisory aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op haar meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 415.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte-organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.